

Prof. Dr. Murat Sertel'in Ardından

Doç. Dr. M. Remzi Sanver

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Murat Sertel, Türkiye'nin İktisat Kuramı'nda dünyada yeri olan bir ülke haline gelmesinin tartışılmaz mimarıdır. 1979 senesinde Türkiye'ye geldiğinde hakim olan tasviri ve içine kapalı iktisat anlayışını yıkmış, yerine analitik ve uluslararası standartlarda araştırmaya dayalı bir perspektifi getirmiştir. Böylece, ülkemiz, İktisat Kuramı'nda dünyaya açık, uluslararası bilimsel camiada tanınan ve sayılan bir yer haline gelmiştir. Bugün iktisat sahasında uluslararası düzeyde araştırma yapan Türk bilim insanlarının, dünyanın önde gelen üniversitelerinde doktora yapan Türk talebelerin, neredeyse hepsi doğrudan ya da dolaylı olarak Murat Sertel'den ilham almışlar, onun yarattığı dönüşümün rüzgarından istifade etmişlerdir. Yakın tarih, tek bir insanın, bir ülkenin bir bilim sahasındaki kaderini böylesine değiştirdiğine herhalde şahit olmamıştır.

Murat Sertel'in bu olağanüstü başarısının altında yatan unsurların başında, onun birey olarak uluslararası bilim camiasındaki saygınlığı gelmektedir. Murat Sertel, Oyun Kuramı, Sosyal Seçme Kuramı ve İktisadi Tasarım gibi sahalarda dünyanın en önemli bilim insanlarından biridir. İktisat Kuramı'nın en saygın yayın organlarında neşredilen sekseni aşkın makalesi ve sekiz adet kitabının yanında, birçok önde gelen bilimsel kuruluşun saygın bir üyesi, sayısız bilimsel toplantının düzenleyicisi ve çok sayıda bilimsel derginin de editörüdür. Bunlar arasında kurucusu ve başkanı olduğu Center for Economic Design (İktisadi Tasarım Merkezi) ile kurucusu ve başeditörü olduğu Review of Economic Design (İktisadi Tasarım Dergisi), bu sahanın önde gelen kurumu ve yayınıdır.

Sertel'in çalışmalarının odağını İktisadi Tasarım oluşturmaktadır. İktisadi Tasarım, kurumları, bireysel amaçlarla toplumsal hedefleri örtüştürecek biçimde tasarlama bilimidir. Anayasalar, mülkiyet hakları, vergi kanunları, tahsisat kuralları, seçim yöntemleri, müzayede usulleri gibi birçok iktisadi, siyasi ve sosyal kurumun incelenmesi ve yenilerinin icat edilmesi İktisadi Tasarım'ın konusudur. Sertel'in bu sahadaki çalışmaları çok geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Mülkiyet hakkı tasarımının nadide örneklerinden bir tanesi olan İşçi Şirketleri kavramı varlığını ona borçludur. Bugün sosyal seçme kuramı yazınında Majoritarian Compromise olarak bilinen Çoğunlukçu Uzlaşma adlı seçim sisteminin mucididir. Son zamanlarda özellikle üzerinde durduğu konu ise üyelik- mülkiyet haklarının tasarımıydı. Hatta son nefesini verdiği Marsilya'daki toplantıya da bu konuda elde ettiği en yeni neticeleri sunmak için gitmişti.

Tabii Murat Sertel'in İktisadi Tasarım'a olan katkısını onun bu sahada yaptığı çalışmalardan ibaret görmek büyük eksiklik olur. Zira İktisadi Tasarım kavramı bilimsel yazındaki varlığını Murat Sertel'e borçludur. Bugün İktisat Tasarım'ın sahasında kalan konular üzerinde Sertel'den önce de yapılmış çalışmalar elbette ki vardır. Bununla beraber, bu çalışmaları belirli bir perspektife yerleştiren ve buna "İktisadi Tasarım" adını veren insan Murat Sertel'dir. Sertel'in eseri olan her kurumda karşımıza bu kavram çıkmaktadır: İktisadi Tasarım Merkezi, İktisadi Tasarım Dergisi, İktisadi Tasarım Vakfı, İktisadi Tasarım Derneği, Sertel'in uluslararası bilim dünyasına miras bıraktığı kurumlardır. Üstelik, bu kavramın bu içeriğiyle başka bir yerde kullanımına da rastlamamaktayız. Dolayısıyla Murat Sertel'in, modern İktisadi Tasarım'ın kurucularından biri olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Ne var ki Murat Sertel'in ülkemizde yarattığı mucizeyi, sadece onun İktisat Kuramı'ndaki önemli yeriyle açıklamak mümkün değildir. O, büyük birikimini kendisinde saklamayan eşsiz bir paylaşımcıydı. O, belki de her şeyden evvel Murat Hoca'ydı. Talebe yetiştirme fikrinden büyük bir heyecan duyar, hoca-talebe ilişkisine müstesna bir değer verirdi. Onun için de kendi ilişkilerini hiçbir zaman profesyonelleştirmede. Gerçek eğitimini, özel hayatların da paylaştığı zeminlerde verdi. Zaten okunarak edinilebilecek bilgileri öğretmeyi sevmezdi. Buna mukabil, her sözü, her hareketiyle, talebelerine gerçek bir bilim insanının sahip olması gereken perspektifi kazandırmaya çalıştı. Üniversitede kalmayı aklından geçirmeyen nice parlak genç, Murat Hoca sayesinde akademisyenliğin, başkalarının bulduğu sonuçları öğretmekten öte bir anlam taşıdığını görmüş, daha talebeyken uluslararası bilimsel platformlara çıkmanın zevkini tatmış ve Sertel'in matematiksel formüllerinin altında yatan derinliğin sihriyle bilim üretmeyi bir hayat tarzı olarak seçmiştir.

Nihayet, son derece güçlü, enerji dolu ve azimli bir kişiliğe sahipti. Koyduğu hedefleri gerçekleştirebileceğinden hiçbir şüphesi yoktu. Verilecek hiçbir tavizi de... Menzile ulaşma uğrunda kalp de kırdı, kalbi de kırıldı. O, bunları hiç umursamadan yolunda, aynı gayret ve şevkle yürüdü. Kaldı ki onun koymuş olduğu büyük hedefi anlayanlar, ona asla gerçekten kırılmadılar. Kâh yakından, kâh uzaktan, ama hep destek oldular.

Murat Sertel'in İktisat Kuramı'na yaptığı uluslararası düzeydeki katkılardan kaynaklanan saygınlığı, Türkiye'nin de bu sahadaki yükselişine yol açmıştır. Kısa zaman içerisinde kendisinden feyz ve/ veya ilham alan bir kuşak yetişmiş ve bugün onun açtığı yolda yürüyen Türk bilim insanları, İktisat Kuramı'nda gerek nicelik, gerekse de nitelik olarak dünyanın önde gelen bilimsel zeminlerinde varlık göstermeye başlamışlardır.

Özetle Murat Sertel, dünyada İktisat Kuramı'nın bugün bulunduğu noktaya gelmesindeki büyük katkılarının yanında, dünyanın ulaştığı noktayı Türkiye'ye taşımış ve ülkemize emsaline nadir rastlanır bir hizmette bulunmuştur. Bugün, Japonya'dan Amerika Birleşik Devletleri'ne dünyanın her ülkesinden yağın başsağlığı mesajları, onun bu katkı ve hizmetlerinin tescilidir.

Murat Sertel'i 5 Ocak 2003 tarihinde, Marsilya'da katıldığı bir uluslararası konferansta görev başında kaybettik.

O,
Eşine nadir rastlanacak parlaklıkta bir zekâ,
Sorgulayan bir zihin,
Büyük bir bilim insanı,
Eşsiz bir hoca,
Mesleğinin aşığı,
Mükemmel bir evlat ve baba,
Vatansever ve dünya vatandaşı,
Tavizsiz bir kişilik,
İyi bir dost,
Güzel bir insandı.

Murat Sertel bundan sonra maddeten aramızda olmayacak. Tutuşturduğu meşale ise kendisinden ilham alan bilim insanları yaşadıkça ülkemizi ve insanlığı aydınlatmaya devam edecek.

Bu yazı Günce dergisinin Mart 2003'te yayımlanan 25. sayısından alınmıştır.